

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, КОНТРОЛЬ І АНАЛІЗ

УДК 303.8:657

Бутинець Ф.Ф., д.е.н, проф.
завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
Малюга Н.М., д.е.н, проф.
завідувач кафедри аналізу і статистики,
Чижевська Л.В., д.е.н, проф.
завідувач кафедри господарського і фінансового контролю
Житомирський державний технологічний університет

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТОМИРСЬКОЇ НАУКОВОЇ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ШКОЛИ (ЖНБШ)

*Представлені результати здобутків представників наукової
бухгалтерської школи Житомирського державного технологічного університету (Україна).
Найбільш значні досягнення систематизовані за пріоритетними напрямками наукової діяльності*

1. Місія, мета і завдання ЖНБШ

Вищою формою мимовільного, самодостатнього, творчого об'єднання є наукова школа. Це дійсний, абсолютно не формальний союз дослідників. Його неможливо створити у наказовому порядку, за допомогою адміністративних методів. Жорстка регламентація може завдати удару закономірностям, що склалися в науковій школі, традиціям, її ієрархії. Це світ особливих взаємин – і замкнутий, і відкритий. Це світ Житомирської наукової бухгалтерської школи.

Місія наукової бухгалтерської школи полягає в зміцненні національної системи підготовки бухгалтерів і приєднанні нашого вищого навчального закладу в контексті розвитку світових освітніх систем.

Метою діяльності наукової бухгалтерської школи є виявлення, відбір, підтримка, розвиток і забезпечення високого рівня освіти талановитої молоді в процесі навчання, сприяння розвитку інтелектуального і творчого потенціалу України. Діяльність наукової бухгалтерської школи забезпечує розвиток економічної освіти і науки, виховання висококваліфікованих фахівців і науковців, на принципах високої моральності, постійного самоудосконалення і патріотизму.

Завдання наукової школи:

у сфері наукової діяльності:
розвиток теорії і методології бухгалтерського обліку, контролю і економічного аналізу;
підготовка науково-педагогічних і наукових кадрів вищої кваліфікації – кандидатів і докторів економічних наук;
вирішення проблем розвитку держави на основі провідних досягнень науки;
вивчення досвіду наукової діяльності в західних країнах;
2) у сфері професійної підготовки і розвитку професії:
залучення молоді до наукової діяльності шляхом створення середовища інтелектуального спілкування;
формування інтересу до науки, високої культури розуміння, викладу наукових проблем і методів наукового дослідження; виявлення і розвитку здібностей неординарних осіб і виховання творчої особистості;
зміцнення національної системи підготовки бухгалтерів; формування інтелектуальної бухгалтерської еліти, виходячи з цінностей національної системи обліку, підвищення престижу бухгалтерської професії;
формування могутньої інформаційної бази, що дозволяє проводити комплексні, системні дослідження з урахуванням принципу послідовності і спадковості наукових поглядів.

ЖНБШ характеризується наступними критеріями:

- наявність ученого-вчителя (лідера) та учнів;
- дослідницька установа (ВНЗ);
- науковий напрям;
- наявність бази професійної інформації і постійне інформаційне оновлення;
- наявність аспірантури і докторантури з постійним контролем ефективності роботи;
- наявність спеціалізованої вченої ради;

- фахові періодичні видання, які висвітлюють наукові досягнення представників школи (визнані на рівні держави);
- систематичне видання монографій за результатами досліджень;

- безпосередній контакт вчителя і учнів, постійні обговорення актуальних проблем;

- організація і проведення конференцій і наукових семінарів;

- впровадження результатів досліджень в навчальний процес і практику;

- зв'язок з професійними організаціями;

- міжнародні зв'язки, вивчення і поширення професійних іноземних мов.

Основний напрям діяльності ЖНБШ – виявлення і вирішення проблем теорії, методології організації бухгалтерського обліку, аналізу і контролю для досягнення цілей суспільства, виходячи з інтересів власника, національних традицій і закономірностей історичного розвитку бухгалтерської професії.

2. Напрями діяльності ЖНБШ

Представники ЖНБШ проводять наукові дослідження за наступними напрямками:

теорія бухгалтерського обліку, контролю, аналізу: обґрунтування принципів обліку, бухгалтерське моделювання господарської діяльності та управлінських рішень, використання спеціальних бухгалтерських знань при вирішенні господарських суперечок;

удосконалення методики обліку, контролю, аналізу окремих об'єктів (витрат, фінансових результатів, лізингових операцій, грошових активів, запасів, валютних операцій, дивідендів, капітальних інвестицій, цінних паперів, резервів, власного капіталу і ін.) і формування методик бухгалтерського відображення нових об'єктів: людського, екологічного, соціального, інтелектуального капіталу, трансакційних витрат тощо;

організація бухгалтерського обліку: вибір облікової політики підприємства, організація роботи облікового апарату;

сучасні напрями розвитку бухгалтерського обліку, аналізу і контролю: розробка концепції макрорегулювання бухгалтерського обліку, гармонізація облікових систем країн світу, розробка концепції відображення людського капіталу в системі бухгалтерського обліку, інфляційні процеси в бухгалтерському обліку; інституційний підхід до економічного аналізу;

розвиток бухгалтерської професії: вимоги до підготовки кадрів, професійні якості бухгалтера, діяльність професійних бухгалтерських організацій.

Найбільш значні результати у сфері бухгалтерського обліку:

- науково обґрунтовано елементи стратегії розвитку національної системи бухгалтерського обліку з метою досягнення її гармонізації на міжнародному рівні шляхом узгодження національного законодавства у сфері бухгалтерського обліку, яке уніфікує його методологію;

– обґрунтовано підхід до бухгалтерського обліку як соціально-економічного інституту, який створює передумови для його використання як організаційної системи регуляції економіки;

– доведено необхідність нормативного закріплення професійної думки бухгалтера, випадків його застосування, сформульовані вимоги до бухгалтера, який виносить таку думку;

– обґрунтовано необхідність регуляції методологічної складової системи бухгалтерського обліку з визначенням "загальнозначущих методів", які є принципами даної науки;

– розроблено концепцію розвитку бухгалтерського обліку в Україні на основі обґрунтованої парадигми обліку, яка враховує вимоги сучасного суспільства. Концепція направлена на прозорість методик формування облікових показників, забезпечення зацікавлених користувачів достовірною інформацією, формування адекватних макропоказників, сприяє соціалізації обліку та створенню протидії фальсифікації обліку і звітності, виявленню і подоланню її соціальних передумов і наслідків;

– систематизовані облікові теорії за критеріями, які виступають основою класифікацій, що дозволяє зосередити увагу на факторах, що впливають на побудову теорії і методології обліку, розмежувати вчення про суб'єкти і об'єкти бухгалтерського обліку, розкрито етапи розвитку і нормативного поширення облікових теорій;

– обґрунтовано ієрархію методології бухгалтерського обліку, яка полягає у визначенні трьох якісно самостійних і взаємопов'язаних методологічних рівнів: наочно-концептуального, нормативного і логічного, що надає відповідну методологічну спрямованість заходів щодо регуляції і розвитку бухгалтерського обліку в Україні;

– розкрита системна сутність бухгалтерської професійної діяльності, відповідно до чого досліджені такі структурні елементи системи, як суб'єкт і об'єкт бухгалтерського обліку, дії, результат діяльності, інструментальна основа бухгалтерської професійної діяльності;

– обґрунтовано нові функції бухгалтера (за значенням в економіці – макроекономічна, мікроекономічна; за значенням в системі управління підприємством – організаційна, виконавча, управлінська, стратегічна, соціальна), які відповідають цілям і змісту бухгалтерського обліку в контексті соціально-орієнтованої економіки;

– отримано теоретико-прикладне положення з впровадження системи безперервної бухгалтерської освіти, яка враховує інтереси бухгалтерів і працедавців, а також досягнення української і зарубіжної освіти та забезпечує підтримку професійних якостей бухгалтера;

– здійснено прогноз розвитку бухгалтерського обліку як професійної діяльності для обліку його наслідків на макrorівні (вибір пріоритетних напрямів розвитку економіки країни) і мікрорівні (організація бухгалтерського обліку на підприємстві);

– отримана система елементів теорії моделювання в бухгалтерському обліку на основі розробленої об'єктної концепції і певних властивостей облікових моделей, предмету, об'єкту, функцій і принципів облікового моделювання, які формують наукову основу розвитку теорії бухгалтерського обліку і сприяють її адаптації до змінних умов інформаційного забезпечення процесів комплексного вирішення управлінських проблем;

– визначені методологічні положення моделювання системи бухгалтерського обліку, які включають такі складові: методи, прийоми створення моделей, підходи (філософський, кібернетичний, наочний, цільовий) і способи (що відображають логіку дослідницького процесу, характер внутрішньосистемних зв'язків, суб'єктний вплив, поведінковий аспекти) моделювання, і забезпечують розвиток елементів методу бухгалтерського обліку на рівні теорії і практики бухгалтерського обліку;

– встановлені рівні методології бухгалтерського обліку (науково-дослідний та наочний) і шляхи їх реалізації через розроблену класифікацію облікових моделей, яка забезпечує створення теоретичних і прикладних моделей (за ознаками місця облікової системи в господарській ієрархії, цільового призначення

моделі, ступеня стандартизації моделі, часової домінанти тощо) і сприяє розширенню меж застосування моделей в обліковій практиці.

Найбільш значні результати у сфері економічного аналізу:

– науково обґрунтовано підхід до ідентифікації багатоаспектного змісту економічного аналізу як прикладної функціональної науки, професійної діяльності і навчального предмету, його соціального значення і системної трансформації під впливом інституційних змін;

– визначені теоретико-методологічні положення комп'ютеризації економічного аналізу з використанням методів і моделей аналізу даних (OLAP і Data Mining), які передбачають диференціацію й інтеграцію (комп'ютеризація економічного аналізу як окремого виду діяльності в системі управління господарюючого суб'єкта) залежно від інформаційних запитів суб'єктів.

Отримані результати розкривають необхідність розробки нових і удосконалення існуючих концепцій економічного аналізу, пошук подальших напрямів його розвитку, як прикладної функціональної науки, професійної діяльності, навчального предмету у зв'язку зі зміною суспільно-економічної формації і глибоких структурних зрушень в інституційному середовищі, які відбуваються з кінця ХХ ст. Інституційний підхід дозволив оцінити розвиток економічного аналізу і сформувати пропозиції щодо його удосконалення в контексті інституційних змін як сутнісних і кількісно якісних перетворень соціально-економічних інститутів, в рамках міждисциплінарних досліджень, з урахуванням історичних, ментальних і культурних особливостей.

Найбільш значні результати у сфері господарського контролю:

– науково обґрунтовано стратегію підвищення якості аудиторських послуг на основі створення інституту страхування відповідальності суб'єктів аудиторської діяльності в рамках професійного середовища, яке підвищує довіру суспільства до результатів аудиторських перевірок і забезпечує гарантію ухвалення ефективних економічних рішень на національному рівні;

– розроблено методологічні положення наскрізної комп'ютеризації процесу аудиту на основі SAP R/3, які базуються на технічних принципах розвитку, сумісності, стандартизації, системності, надійності, пристосованості, ефективності, науковості і інформаційних принципах повноти, об'єктивності, єдності, аналітичності, оперативності, контролю, який забезпечує комплексне вирішення питань організації і здійснення аудиторської діяльності;

– науково обґрунтовано систематизацію регламентаційних структур з різним ступенем державного втручання, що дозволяє сформувати оптимальні умови розвитку аудиторської професії в конкретній країні з урахуванням національних традицій;

– обґрунтовано теоретико-методологічні принципи забезпечення інвестиційної безпеки України через розвиток інституційного інвестування на ринку цінних паперів;

– розкрито економічний зміст інституційних трансформацій на ринках цінних паперів в контексті забезпечення інвестиційної безпеки держави;

– виявлені і класифіковані погрози розвитку ринку цінних паперів і інституційного інвестування в Україні; запропонована концепція первинної і вторинної фрагментованості фінансових ринків, доведена принципова відмінність цього явища на розвинутих ринках і ринках, які розвиваються;

– розроблена цілісна система індикаторів інвестиційної безпеки фондового ринку і інституційного інвестування в Україні; визначено, що основними індикаторами для ринку цінних паперів є відношення капіталізації ринку акцій до ВВП, ліквідність ринку акцій, обсяг випуску корпоративних облігацій і торгівлі ними на вторинному ринку, ліквідність ринку корпоративних облігацій; основними індикаторами інституційного інвестування є рівень інституціоналізації фондового ринку, рівень поширення послуг інституційних інвесторів;

– визначено тенденції розвитку системи державного регулювання діяльності на ринку цінних паперів, виділені основні моделі державної регуляції і обґрунтовано доцільність впровадження моделі єдиного мегарегулятора, як фактора забезпечення інвестиційної безпеки.

Проведені дослідження показали, що сучасний стан економіки характеризується поглибленням взаємозв'язків між суб'єктами господарювання. Динамічне ускладнення господарських процесів опосередковується глобалізаційними явищами й обумовлює підвищення концентрації управлінських впливів. Зростання ризиків операцій і ухвалення економічних рішень в умовах невизначеності вимагає професійного захисту інтересів власників капіталу. Інституційні трансформації мають істотний вплив на стан ринку цінних паперів в країнах з фінансовими ринками, які формуються і розвиваються, і породжують нові погрози для інвестиційної безпеки держави в результаті відділення віртуального капіталу від реального сектора економіки, зростання мобільності фінансового капіталу і його можливостей, недоліків у взаємодії мережевих структур на ринку цінних паперів.

Результати наукових досліджень не тільки підготовлені і опубліковані, але й впроваджені у діяльність підприємств та навчальний процес.

3. Публікації представників ЖНБШ

Одним із показників результативності наукової роботи є обсяг публікацій. Видання навчально-методичної літератури характеризується наступними цифрами: опубліковано 42 монографії, 17 підручників, 82 навчальних посібників.

Важливим критерієм функціонування наукової школи є наявність регулярних монографічних видань (Малюга Н.М. "Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: теорія, практика, перспективи" (1998 р.); Чижевська Л.В. "Бухгалтерський баланс: проблеми теорії і практики" (1998 р.); Бутинець Т.А. "Документування господарських операцій: теорія, методологія, комп'ютеризація" (1999 р.); Бутинець Ф.Ф. "Бухгалтерський облік: роздуми вченого" (2001 р.); Бутинець Ф.Ф. "Бухгалтерський облік в Україні. Міфологія" (2003 р.); Бутинець Ф.Ф., Малюга Н.М., Петренко Н.І. "Аудит: стан і тенденції розвитку в Україні та світі" (2003 р.); Малюга Н.М., Давидюк Т.В. "Двойная запись в бухгалтерском учете: историко-теоретический аспект" (2003 р.); Бутинець Ф.Ф. "Проблеми науки бухгалтерського обліку: реалії" (2005 р.); Малюга Н.М. "Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку" (2005 р.); Малюга Н.М. "Розвиток теорії бухгалтерського обліку" (2005 р.); Мошенський С.З. "Еволюція векселя" (2005 р.); Чижевська Л.В. "Бухгалтерський облік: розвиток методології, професійне навчання" (2006 р.); Бутинець Ф.Ф. "Про честь і престиж ревізійської професії: неопубліковані архіви" (2008 р.); Бутинець Ф.Ф. "Альфа і омега бухгалтерського обліку або не моя болісна сповідь" (2007 р.); Чижевська Л.В. "Бухгалтерський облік як професійна діяльність: теорія, організація, прогноз розвитку" (2007 р.); Олійник О.В. "Розвиток економічного аналізу в умовах інституційних змін" (2008 р.); Малюга Н.М., Штейнман М.Я., Боримська К.П. "Счетоводство" (2008 р.); Давидюк Т.В., Замула І.В., Легенчук С.Ф. "Екологічний, інтелектуальний і людський капітал в теорії бухгалтерського обліку" (2009 р.); Шигун М.М. "Розвиток моделювання системи бухгалтерського обліку: теорія і методологія" (2009 р.); Кантаєва О.В. "Бухгалтерський облік і аналіз інноваційної діяльності підприємств: організація і методологія" (2010 р.); Замула І.В. "Бухгалтерський облік екологічної діяльності в забезпеченні стійкого розвитку економіки" (2010 р.) тощо).

Підручники і навчальні посібники підготовлені вченими ЖНБШ користуються великою популярністю і попитом не тільки в Україні, але, що дуже важливо, в багатьох зарубіжних країнах.

Традиційним є видання колективних монографій об'єднаних загалом тематикою, що відображають безперервні наукові дослідження ЖНБШ, етапи її наукового розвитку ("Проблеми розвитку теорії бухгалтерського обліку, аналізу і контролю" (2004 р.); "Нариси з бухгалтерського обліку і контролю" (2005 р.); "Розвиток бухгалтерського обліку і контролю в контексті європейської інтеграції" (2005 р.); "Бухгалтерський облік: історичний аспект" (2006 р.); "Сучасний облік і контроль: підготовка кадрів, проблеми теорії і методики" (2006 р.); "Бухгалтерський облік, аналіз і

контроль: теорія, методологія, організація" (2007 р.); "Бухгалтерський облік, контроль і аналіз: соціальні орієнтири" (2008 р.); "Розвиток теорії та методології обліку і аналізу в умовах трансформації суспільної свідомості" (2008 р.).

Крім того, за останні роки видано 17 підручників з грифом Міністерства освіти і науки України: "Аудит" (2002 р.), "Організація бухгалтерського обліку" (2005 р.), "Теорія бухгалтерського обліку" (2003 р., 2008 р.), "Контроль і ревізія" (2002 р., 2006 р.), "Інформаційні системи і технології в обліку" (2002 р., 2007 р.), "Бухгалтерський управлінський облік" (2005 р.), "Облік зовнішньоекономічної діяльності" (2006 р.), "Особливості бухгалтерського обліку в торгівлі" (2002 р., 2007 р.), "Бухгалтерський фінансовий облік" (2000 р., 2001 р., 2002 р., 2003 р., 2005 р., 2006 р., 2008 р., 2009 р.), "Економічний аналіз" (2007 р.).

Заслугує на увагу і той факт, що ЖНБШ здійснює підготовку не тільки навчальних видань з бухгалтерського обліку, економічного аналізу і господарського контролю, але і приділяє належну увагу основам бізнесу, світовому бізнесу.

Професорсько-викладацьким складом підготовлено більше 20 навчальних посібників з вивчення ділових іноземних мов (англійська, польська, болгарська, французька, німецька, чеська, угорська і румунська), 10 з яких видані у співавторстві з іноземними колегами: "Ділова англійська мова" (2003 р., 2008 р., 2009 р.), "Польська мова" (2004 р., 2005 р.), "Болгарська мова" (2005 р.), "Збірник байок і легенд країн світу" (польською мовою) (2005 р.), "Французька мова для економістів" (2006 р.), "Болгарська творчість" (болгарською мовою) (2006 р.), "Німецька мова для економістів" (2006 р.), "Англійська мова для економістів: граматики" (2006 р., 2007 р.), "Чеська мова для бухгалтерів" (2008 р.), "Основи бухгалтерського обліку. Фінансовий бухгалтерський облік. Ділова болгарська мова" (болгарською мовою) (2008 р.), "Болгарська мова для бізнесу" (болгарською мовою) (2009 р.), "Угорська мова" (2009 р.), "Румунська мова" (2009 р.), "Фінансовий облік англійською мовою" (2009 р.), "Польська мова для бухгалтерів" (2009 р.), "Управлінський облік. Теорія економічного аналізу. Контроль. Аудит" (болгарською мовою) (2009 р.).

Крім того, професорсько-викладацьким складом підготовлено і видано Словник обліково-економічних термінів на десяти іноземних мовах (2010 р.).

Не дивлячись на позитивну тенденцію – зростання загальної кількості і обсягів публікацій в останні три роки, – залишається актуальним завдання підвищення якості наукових робіт і їх поширення в рамках економічного наукового співтовариства шляхом видання як в багатотиражних вітчизняних журналах, що рецензуються, і відомих видавництвах, так і у провідних зарубіжних виданнях, що мають відношення до індексів цитування.

4. Створені традиції ЖНБШ

Показником інтенсивності наукового життя ЖНБШ є кількість і рівень проведених конференцій, круглих столів, наукових семінарів і інших видів наукових форумів.

Велику увагу ЖНБШ приділяє організації і проведенню науково-теоретичних і практичних конференцій різного рівня, у тому числі і міжнародних. У 2000 р. була проведена міжнародна наукова конференція "Розвиток теорії бухгалтерського обліку", в результаті чого вийшов окремий номер фахового видання "Вісник ЖІТІ. Економічні науки" та чотири томи тез і доповідей. Проведення цієї конференції надихнуло представників ЖНБШ до подальшої плідної роботи в даному напрямі. І вже традицією стали міжнародні конференції, які проводяться щорічно за участю вчених різних країн світу (Білорусії, Чеської Республіки, Словаччини, Німеччини, США, Молдови, Польщі, Російської Федерації, Угорщини і ін.).

У лютому кожного року, починаючи з 2003 р. проводиться Всеукраїнська наукова конференція "Зимові читання, присвячені ідеям видатних вчених у сфері бухгалтерського обліку д.е.н., проф. Малишеву І.В., д.е.н., проф. Німчинову П.П.". За матеріалами конференції щорічно видаються збірки тез і доповідей учасників.

З метою забезпечення високої якості досліджень з питань теорії, методології й організації бухгалтерського обліку, економічного аналізу і контролю в 2007 р. створено науковий семінар "Наукові дослідження в бухгалтерському

обліку, контролі і аналізу". Слухачами наукового семінару є докторанти, аспіранти, кращі магістранти та студенти старших курсів, які планують працювати у сфері науки, запрошені викладачі інших вузів, адміністрація університету, доктори наук, завідувачі кафедр.

Робота наукового семінару організована за наступними напрямками:

1. Поточний: актуальні проблеми бухгалтерського обліку, економічного аналізу і контролю; методологія наукових досліджень; економічна теорія; інформаційні технології.

2. Атестаційний: обговорення дисертаційних досліджень; аналіз публікацій у віснику ЖДТУ, міжнародному збірнику, інших наукових виданнях.

3. Презентаційний: презентація виданих монографій, нових підручників і навчальних посібників ЖНБШ; огляд монографій і дисертацій, резолюцій наукових конференцій.

4. Оглядово-пізнавальний: обговорення матеріалів методологічної ради з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України.

Семінари присвячені проблемним питанням організації наукової роботи зі студентами, процесу здійснення наукових досліджень в ході написання студентами наукових робіт.

Починаючи з 2006 р. функціонує методичний клуб, метою якого є підвищення рівня методики викладання облікових дисциплін. Основне завдання його роботи полягає в удосконаленні викладацької майстерності, сприяттні формуванню викладацької етики, забезпеченні впровадження в навчальний процес інноваційних методик навчання і передового досвіду.

На базі ЖНБШ проведені Всеукраїнські семінари з підвищення кваліфікації викладачів: "Методика викладання облікових дисциплін" (2008 р., 2009 р.). Семінари присвячені проблемним питанням організації наукової роботи із студентами, процесу організації наукових досліджень в ході написання студентами курсових, бакалаврських, дипломних, магістерських робіт.

Взаємодія з професійними організаціями виражається в створенні і функціонуванні на базі ЖНБШ територіальних відділень таких організацій, як Аудиторська Палата України, Спілка аудиторів України, Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України. Крім того, д.е.н., проф. Малюга Н.М. є членом Методологічної ради з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України, а також експертом ВАК України.

З 2002 р. діє Центр здійснення консультативного і інформаційно методичного забезпечення безперервного та обов'язкового удосконалення професійних знань аудиторів.

5. Гранти, контракти, договори

Доценти і професори ЖНБШ отримують гранти (д.е.н., проф. Л.В. Чижевська (2006 р.), д.е.н., проф. О.В. Олійник (2007 р.), д.е.н., доц. М.М. Шигун (2008 р.)), і є лауреатами премії Президента України для молодих учених (д.е.н., проф. Н.М. Малюга (2009 р.)), стипендії Кабінету Міністрів України і Верховної Ради України (д.е.н., проф. Л.В. Чижевська (2010 р.)), к.е.н., доц. О.А. Лаговська (2007 р.), к.е.н., доц. І.В. Замула (2008 р.), к.е.н., доц. Т.В. Давидюк (2009 р.)).

Представники ЖНБШ проводять наукові дослідження в більшості випадків завдяки отриманим грандам: "Теорія і методологія економічного аналізу в контексті нової парадигми економіки України" (д.е.н., доц. Олійник О.В., 2007 р.), "Прогноз розвитку бухгалтерського обліку, економічного аналізу, контролю в умовах нової економіки" (д.е.н., проф. Чижевська Л.В., 2007 р.), "Розробка моделі розвитку національного бухгалтерського обліку в системі управління підприємством в новій економіці України" (д.е.н., доц. Шигун М.М., 2008 р.).

Представники ЖНБШ співробітничать з відомими вітчизняними підприємствами ЗАТ "Новокраматорський машинобудівний завод", ВАТ "Житомирський маслозавод", ЗАТ "Планета Буд" і ін.) у сфері проходження стажувань з підвищення кваліфікації, впровадження результатів наукових досліджень.

6. Аспірантура, докторантура

Учні Житомирської наукової бухгалтерської школи – це аспіранти і докторанти, студенти і викладачі, що інтенсивно здійснюють наукові дослідження в сфері

обліку, контролю та аналізу. Їм властиві наполегливість, самостійність, відповідальне відношення до роботи і щоденна праця, спільність підходів, методів і прийомів вирішення поставлених школою завдань.

Головним джерелом формування кадрового потенціалу сектора науки є професорсько-викладацький склад, тому підготовка і виховання науково-педагогічних кадрів є важливим завданням ЖНБШ. Важливим етапом в підготовці науково-педагогічних кадрів є система здобуття наукових ступенів і виконання дисертаційних робіт.

В межах ЖНБШ за період 1999-2010 рр. за фахом "Бухгалтерський облік, аналіз і аудит" захищено 7 докторських дисертацій (В.П. Бондар, Н.М. Малюга, О.М. Петрук, О.В. Олійник, С.З. Мошенський, Л.В. Чижевська, М.М. Шигун) і більше 60 кандидатських дисертацій.

Належна увага приділяється ЖНБШ впровадженню результатів наукових досліджень у навчальний процес, а також питанням популяризації наукових здобутків. Результати наукових досліджень, а також підсумки науково-практичних конференцій і інші матеріали, підготовлені представниками наукової школи, як правило, активно впроваджуються у навчальний процес. Насамперед, через лекційні заняття; шляхом підготовки і написання студентами спеціальних рефератів, курсових робіт і їх обговорення на семінарських заняттях або на студентських конференціях. Крім того, ефективним напрямом впровадження результатів наукових досліджень в навчальний процес є щорічне оновлення виданих підручників і навчальних посібників для студентів.

Наукова школа готує не тільки своїх аспірантів, але і аспірантів з інших вузів і регіонів, що свідчить про популярність ідей наукової школи і її наукової авторитет.

Такі наукові результати отримані завдяки постійному контролю ефективності роботи докторантів і аспірантів, своєчасному виконанню індивідуальних планів досліджень, можливості використання могутньої інформаційної бази ЖНБШ.

Важливу роль в наукових дослідженнях ЖНБШ виконує відома всій Україні інформаційна база, створена власними силами. Це електронний каталог видань, в якому систематизовані дані про видання багатьох країн світу з бухгалтерського обліку, контролю, економічного аналізу за останні два сторіччя, що забезпечує швидкий пошук і обробку необхідної інформації. Процес формування інформаційної бази розпочався у 1997 р. і продовжується й досі.

ЖНБШ має спеціалізовану бібліотеку, яка постійно поповнюється новими виданнями, зокрема зарубіжними. У бібліотеці знаходиться понад 8 тисяч найменувань економічної літератури англійською, болгарською, італійською, німецькою, польською, російською, румунською, українською, французькою, чеською і іншими мовами за період 1845-2009 рр.

Електронний каталог літературних джерел (інформаційна база) містить описи і зміст дисертацій, авторефератів, книг, періодичних видань. База охоплює близько 40 тис. бібліографічних описів книг з бухгалтерського обліку, контролю і ревізії, аналізу і аудиту, економіки та фінансам.

У жовтні 2009 р. згідно з наказом Вищої атестаційної комісії України в ЖДТУ створено спеціалізовану вчену раду з правом розгляду і проведення захисту дисертацій на отримання наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз і аудит" (за видами економічної діяльності) (голова ради – д.е.н., проф. Бутинець Ф.Ф.). За вісім місяців функціонування спеціалізованої вченої ради успішно захищено десять кандидатських дисертацій.

7. Міжнародна наукова співпраця

Міжнародні зв'язки здійснюються в різних напрямках: це співпраця з вищими навчальними закладами Російської Федерації, Молдови, Білорусі, Болгарії, Великобританії, Угорщини, Німеччини, Польщі, Словаччини, Франції, США, Чехії, Японії й інших країн (таблиця 1); проведення міжнародних наукових конференцій з проблем розвитку бухгалтерського обліку, господарського контролю і економічного аналізу; обмін студентами і викладачами; участь в міжнародних проектах.

Таблиця 1. Навчальні заклади, з якими співпрацює ЖНБШ

Країна	Вищий навчальний заклад
Білорусь	Білоруський державний економічний університет (м. Мінськ)
	Брестський державний технологічний університет (м. Брест)
Болгарія	Університет національного і світового господарства (м. Софія)
	Господарська академія ім. Д.А. Ценова (м. Свіштов)
Велико-британія	Каледонійський університет в Глазго (Шотландія) Glasgow Caledonian University (Scotland)
Литва	Каунаський Технологічний Університет (Kaunas University of Technology)
Латвія	Вища школа бізнесу Туріба (Business School of Turība)
Молдова	Економічна академія Молдови (м. Кишинів)
Польща	Краківський економічний університет (м. Краків) (Uniwersytet ekonomiczny w Krakowie)
	Економічна Академія ім. О. Лангео (м. Вроцлав) (Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu)
	Вища школа фінансів і бухгалтерського обліку у Сопоті (Wyższa Szkoła Finansów i Rachunkowości w Sopocie)
	Вища школа підприємництва і управління ім. Леона Козьмінського (м. Варшава) (Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego)
Російська Федерація	Саратовський державний соціально-економічний університет
	Санкт-петербурзький державний аграрний університет
	Казанський фінансово-економічний інститут
	Державна освітня установа вищої професійної освіти "Ростовський державний університет каналів зв'язку"
США	Східний університет Мічигану (Eastern Michigan University (USA))
Чеська Республіка	Вища економічна школа (м. Прага) (Vysoká škola ekonomická)

Школа плідно співпрацює з кафедрами інших вищих шкіл в особі таких відомих в світі учених, як проф. Соколов Я.В. (Російська Федерація), проф. Мечислав Добія (Польща), проф. Сьюзан Мартін (США), проф. Ладіслав Мейзлік (Чеська Республіка), проф. Тріфонов Т. (Болгарія), проф. Желько Шевич (Великобританія), які сприяють організації міжнародних конференцій, виданню підручників і навчальних посібників, створюють умови для проходження стажування наших викладачів за кордоном. За наслідками тривалої співпраці проф. Соколову Я.В., проф. Добії М., проф. Мартін С. і проф. Шевичу Ж. присвоєно звання Почесних професорів Житомирського державного технологічного університету.

Представники ЖНБШ виїжджали за кордон як для читання лекцій, так і з метою підвищення кваліфікації: "Вища школа менеджерська" (Польща, м. Легніца), "Краківська економічна академія" (Польща, м. Краків), "Вища школа підприємництва і управління ім. Л. Кожмінського" (Польща, м. Варшава), "Вища школа фінансів і бухгалтерського обліку" (Польща, м. Сопот), "Європейський інститут міжнародних відносин" (Чехія, м. Прага), "Шльонський університет" (Польща, м. Катовіци).

На завершення ...

Кращі школи ті, де послідовники лідера займаються активною дослідницькою роботою за актуальними напрямками і об'єднані ідеями, методиками, науковими традиціями, співпрацює, що розширюється, пошуком нових ідей. У науковій школі висуваються гіпотези, концепції, теорії. У ній не бояться дискусій, опонентів. Тут є все для свободи творчості.

Процес формування ЖНБШ достатньо тривалий і трудомісткий. Вирішення цієї задачі в умовах вищого навчального закладу полегшується тим, що науковий колектив одночасно виконує освітні і наукові функції. Творча атмосфера, наявність талановитих учнів з аспірантів і студентів, навчально-методичної і наукової бази допомагають членам ЖНБШ досягати суттєвих результатів у науці.

Враховуючи виняткову важливість і практичну користь роботи ЖНБШ слід звернути увагу на напрями в її роботі на перспективу.

1. З врахуванням підвищених вимог до якості наукових досліджень в ЖНБШ і далі будемо прагнути удосконалювати всі форми наукової і навчально-методичної роботи, тісніше пов'язувати результати наукових досліджень з навчальним процесом і господарською діяльністю підприємств.

2. Як і раніше буде посилена робота з підготовки і написання монографічних досліджень, підручників і навчальних посібників з найбільш актуальних проблем

бухгалтерського обліку, аналізу і контролю, в яких на максимальному рівні враховуватимуться досягнення сучасної науки.

3. В подальшому, Наукова школа планує і далі проводити щорічні науково-практичні конференції, присвячені актуальним проблемам бухгалтерського обліку, аналізу і контролю, важливим ювілейним датам, а також удосконаленню і поліпшенню викладання економічних дисциплін у вищій школі. При цьому серйозну увагу буде приділено методологічним питанням в процесі викладання облікових дисциплін. Матеріали цих конференцій видаватимуться і будуть поширені серед педагогічної і наукової громадськості, направляться до провідних вузів для подальшого їх обговорення.

4. Велика увага приділятиметься організації наукової роботи студентів, активному їх залученню до участі в роботі ЖНБШ і в науково-практичних конференціях. Виявляти з числа студентів найбільш талановитих, схильних до наукової роботи в області обліку, аналізу і контролю та рекомендувати їх в подальшому для навчання в аспірантурі.

5. Наукова школа планує значно активізувати науково-творчі зв'язки, обмін інформацією, взаємну оцінку праць не тільки з навчальними закладами України, але й із зарубіжними партнерами. Не малий досвід в цій галузі був накопичений ЖНБШ в минулі роки і сьогодні дуже важливо його не розгубити, а зберегти і примножити.

Узагальнюючи все сказане, автори статті сподіваються, що саме життя і творча діяльність ЖНБШ зацікавить і приверне до співпраці всіх бажаючих.

Контакти для спілкування: Україна, 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103, тел. +38 (0412) 24-09-91, e-mail: but@ztu.edu.ua.

БУТИНЕЦЬ Франц Францович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку і контролю, Заслужений професор Житомирського державного технологічного університету, Відмінник освіти України, Заслужений діяч науки і техніки України

МАЛЮГА Наталія Михайлівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри аналізу і статистики Житомирського державного технологічного університету

ЧИЖЕВСЬКА Людмила Віталіївна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри господарського і фінансового контролю Житомирського державного технологічного університету